

ABD GÜNDEMİ

TUSIAD-US, 1250 24th Street, NW, Suite 300, Washington, D.C. 20037 U.S.A.
Tel: +1(202) 776-7770 Faks: +1(202) 776-7771 Email: usoffice@tusiad.us

SAYI: 41

14-20 TEMMUZ 2008

BU HAFTA:

- ABD- AB- İran Görüşmesi
- ABD Seçimleri
- ABD- Irak Güvenlik Anlaşması
- ABD Başkanı Arıyor: Obama Başkan Olursa?

ABD-AB-İran Görüşmesi

Washington ve Tahran, İran'ın nükleer faaliyetleri konusunda Cumartesi günü Cenevre'de aynı masaya oturdu. ABD'nin de katılımıyla İran ile AB arasındaki müzakerelerde İran, uranyum zenginleştirme konusunu durdurmakla ilgili net bir yanıt vermedi. Cenevre görüşmeleri ilk kez ABD'den üst düzey bir yetkilinin katılması nedeniyle önemli. Washington'ı, ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan William Burns temsil etti. Görüşme sonrası AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana ve İran Ulusal Yüksek Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri ve Nükleer Başmüzakereci Said Celili basın toplantısı düzenledi. Said Celili, uranyum zenginleştirme çalışmalarını askıya alma konusunu müzakerelerde ele almayı reddetti, ancak "İşbirliği ve diyalog için kapımız açık" dedi. Javier Solana ile yapılacak sonraki görüşmelerde de dondurma konusunu tartışmayacakları belirtilerek, "Biz ilk olarak temel noktaları ele almak istiyoruz, eğer bir anlaşmaya varılırsa ondan sonra görüş farklılıklarını ele alabiliriz" dendi. Solana da, 2 hafta içinde Celili'yle tekrar bir araya geleceğini söyledi. Celili ile

görüşmeleri "yapıcı" olarak nitelendiren Solana, "Bu ve diğer sorulara iki hafta içinde cevap almayı ümit ediyoruz" diye konuştu.

ABD Dışişleri Bakanlığı sözcülerinden Sean McCormack, "İran halkı şunu anlamalı: Yöneticileri ya işbirliğini ya da İran'ı daha da fazla yalnızlığa mahkum edecek çatışmayı seçmek zorunda" dedi. Sözcüye göre, Burns toplantıda İran'a "açık mesaj" vererek, Washington'un İran'ın uranyum zenginleştirmekten vazgeçmesi konusunda ciddi olduğunu gösterdi. Sözcü, ABD'nin nükleer müzakerelere, ancak İran uranyum zenginleştirmekten vazgeçerse katılacağını söyledi. Batı, İran'ın nükleer programını durdurmasını istiyor, Tahran ise programının barışçıl olduğunu iddia ederek bu isteğe sıcak bakmıyor. İran ile müzakereleri yürüten 6 ülke, İran'ın uranyum zenginleştirme çalışmalarını askıya alması karşılığında, bu ülkeye yönelik siyasi ve ekonomik teşvik p a k e t i ö n e r i y o r .

ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, yaptığı açıklamada İran'ı müzakerede ciddi olmamakla suçladı

ve yeni yaptırımlara maruz kalabileceği uyarısında bulundu. Rice, Cenevre'deki toplantıda, İran'ın uranyum zenginleştirmeyi durdurma karşılığında önerilen teşvik paketine yanıt vermesinin beklendiğini ancak tutarlı bir cevap alınmadığını belirtti. Said Celili'nin konuyla alakasız "dolambaçlı monolog" yaptığını kaydeden Rice, "İranlılardan bir cevap almayı bekliyorduk ama birçok kez olduğu gibi

çıkan sonuç pek ciddi değil" dedi. ABD Dışışleri Bakanı, "İki hafta içinde ne yapacaklarını göreceğiz ama şimdi diplomatik sürecin yeni bir enerji kazandığını düşünüyorum. Nükleer programı askıya almaya karar vermezlerse o zaman Güvenlik Konseyi'ne dönmek zorunda kalacağımız bir durum olacak" diye konuştu.

ABD Seçimleri

Obama, haftasonu Afganistan'a yaptığı ilk ziyarette Devlet Başkanı Hamid Karzai ile görüşti. Kongre heyetiyle birlikte Kabil'e gelen Obama, Devlet Başkanlığı sarayında Karzai'nin verdiği öğle yemeğine katıldı. Obama, daha sonra yaptığı açıklamada, Afganistan'daki durumun oldukça istikrarsız olduğunu belirtti. Afganistan'da terörle mücadelenin kararlılıkla sürdürüleceğini söyleyen Obama, amacının güçlü bir mesaj vermek değil, liderleri dinlemek olduğunu belirtti. Obama, "Ülkede durumun istikrarsız olduğunu ve alarm verdiğini anlamalıyız. Terörizmle mücadelede ana odağın, ana cephenin burası (Afganistan) olduğuna inanıyorum" dedi. Bu nedenle Afganistan'daki Amerikan askeri sayısının artırılması gerektiğini vurgulayan Obama, "ABD, Irak'tan Afganistan'a asker kaydırmayı şimdiden planlamaya başlamalı" diye konuştu. Karzai ile görüşmesi öncesinde ülkedeki Amerikan askerleri ile kahvaltı eden Obama, ülkenin doğusundaki Celalabad kentindeki Amerikan üssünde, Amerikan birliklerinin komutanları ve Afgan yetkililerden brifing aldı. Obama, 36 bin Amerikan askerinin bulunduğu Afganistan'a, yaklaşık 7 bin asker daha gönderilmesi gerektiğini savunuyor.

Afganistan'dan sonra Kuveyt'e geçen Obama, Kuveyt Emiri ile bir araya geldi. İkili "karşılıklı çıkarlar" konularında görüş alışverişinde bulundu. Irak ve Afganistan ABD dış

politikasının en kritik iki başlığı. Obama göreve gelmesi durumunda Irak'taki askerlerin 16 ayda çekilmesini istiyor. Obama, Kuveyt ziyaretinin ardından Irak'a geçti. Obama burada Iraklı yetkililer ve ABD'li komutanlarla bir araya gelecek ve Irak'tan ABD askerlerinin 16 ay içinde çekilmesi çağrısında bulunacağı belirtildi. Obama Bağdat'ın ardından Ürdün ve İsrail'e gidecek.

Obama'nın ziyareti Cumhuriyetçi rakibi John McCain karşısında dış politika konusundaki tecrübesizliğini giderme arayışı olarak yorumlanıyor. Irak'a ikinci kez gelen Obama, dış politika sicilini güçlendirmek ve Cumhuriyetçi Parti adayı John McCain'nin Irak'taki koşulları göremediği yönündeki suçlamalarını yok etmek istiyor. Yapılan kamuoyu yoklamalarına katılanların yarısına yakını, Obama'nın dış politikada deneyimsiz olmasının, ABD başkanı olarak hizmet verme kapasitesini sınırlayabileceğine inanıyor. Cumhuriyetçi Partili McCain ise, "deneyimli ancak yaşlı" eleştirileriyle karşılaşılıyor ve gerekirse ABD başkanlığı görevini iki dönem, yani 8 yıl yürütüp yürütemeyeceği tartışılıyor. Daha önce defalarca Ortadoğu'yu ziyaret eden McCain, dış politika bilgisi ve tecrübesi avantajını kullanarak, Obama'nın, bölgeyi ziyaret etmeden, sahada olanları görmeden Irak konusunda yorumda bulunmasını eleştiriyor. Son olarak Mart ayında Irak'ı

ziyaret eden McCain'in ise 8 kez bu ülkeye gittiği biliniyor.

İlk büyük dış politika ziyaretinde Obama'nın Fransa, Almanya, İngiltere'yi de ziyaret etmesi öngörülüyor. Avrupa'da Obama, Demokrat Parti'nin adayı olarak popüler kabul ediliyor ve Obama'nın seçilmesinin, ABD

Başkanı George Bush döneminde zayıflayan ABD ile Avrupa arasındaki bağları yeniden güçlendirmesine yardım edeceği görüşü savunuluyor. Washington'daki yorumculara göre İsrail'i ziyaret, kendisine şüpheyile bakan bazı Yahudilerin desteğini almakta fayda getirebilir.

ABD-İrak Güvenlik Anlaşması

ABD Başkanı George Bush ve Irak Başbakanı Nuri El Maliki, Irak'taki Amerikan askeri varlığı konusunda "genel bir takvim" için uzlaştı, ancak çekilme için "keyfi bir tarih" belirlenmesinden yana olmadı. Beyaz Saray'dan Cuma günü yapılan açıklamada, telekonferans aracılığıyla görüşen iki liderin, Irak ile ABD arasında uzun dönemde ilişkiler konusunda iki hükümet arasındaki görüşmelerin "mümkün olan en hızlı sürede" tamamlanması amacıyla izlenen yolun devam ettirilmesi konusunda anlaştıkları belirtildi. Amerikan yönetimi, bu görüşmelerde ele alınan 31 Aralık 2008'ten sonra Amerikan askeri varlığının devamının koşulları konusunda da "Bush ve Maliki'nin, Irak'taki koşulların iyileşmesinin, kentlerin ve vilayetlerin güvenlik kontrolünün Iraklılara geçmesi ve Irak'taki muharip Amerikan

güçlerinin sayısının azaltılmaya devam edilmesi gibi hedeflere ulaşılmasına yardımcı olacağı konusunda uzlaştıklarını" kaydetti.

Amerikan yönetiminin açıklamasında, "Başkan Bush ve Başbakan Maliki'nin, hedeflerin, arazide koşulların iyileşmesinin devamı ve çekilme için keyfi bir tarih belirlenmemesi üzerinde kurulması yönünde de görüş birliğine vardıkları" belirtildi. Görüşmenin ardından Irak Hükümet sözcüsü Ali Debbağ da yaptığı açıklamada, "Bush ve Maliki'nin, Amerikan askerlerinin sayısının azaltılması ve ardından da tamamen çekilmeleri amacıyla, güvenlik sorumluluğunun tamamen Irak güvenlik güçlerine verilmesi için bir tarih belirlenmesi konusunda bir görüşme yaptıklarını" bildirdi.

ABD Başkanını Arıyor– 2 Obama Başkan Olursa?

Abdullah Akyüz, TÜSİAD ABD Temsilcisi

“ABD dışındaki insanların gönlünde yatan aslan Obama ama ABD içinden bakınca durum bu kadar net değil” demiştim önceki yazımda. Gerçekten, eğer ırk ve tecrübe engellerini aşabilirse, Obama, dünyada ve ABD’de kuvvetli bir şekilde esen “değişim” rüzgarlarına en fazla cevap verebilecek aday konumunda. Bu yazıda, Obama’nın seçilme şansını değil, seçildiği takdirde dış politikada (özellikle bizimle ilgili coğrafyada) ve Türkiye ile ilişkilerde yaratabileceği farklılıkları ele alacağım.

Yeni ABD başkanından özellikle dış politikaya ilişkin en büyük beklentilerden birisi, üslup olarak Bush ve ekibinin tek yanlı, saldırgan ve dediğim dedikçi tarzını bırakıp, diyaloga açık, muhataplarının görüşlerini dikkate alan ve çok uluslu platformların tekrar işlevsel olacağı bir ortamı sağlaması. Bu açıdan hem Obama, hem de McCain Bush’tan oldukça farklı. Ancak, Obama, hem demokrat olması, hem de gür ve yıpranmamış bir sesle verdiği mesajlar nedeniyle bu beklentiye çok daha inandırıcı bir cevap veriyor.

Irak, yeni ABD başkanını bekleyen en önemli dış politika konusu ve iki aday arasındaki farkın en fazla olduğu alanlardan birisi. Obama, başından beri Irak savaşı ve asker artırımına karşı bir tavır aldığından eli oldukça kuvvetli. Ancak, savaşa karşı olmak yetmiyor. 150 bin askeri ile Irak bataklığına saplanmış olan ABD için bir çözüm üretmek gerekiyor. Obama, geride belirli bir güç bırakmakla birlikte, bir an önce ve olabildiğince hızlı bir şekilde Irak’tan çıkmayı savunuyor. Buna karşın, El-Kaide ile çok daha kararlı bir şekilde mücadele edeceğinin altını çiziyor.

İran konusunda ise Obama, “gerekirse Ahmedinejad ile görüşürüm” diyerek McCain’dan temel farkını sergiliyor. Obama, ABD’nin İran ile görüşmelere başlamak için getirdiği İran’ın uranyum zenginleştirme programını durdurması koşulunun işlemediğini, dolayısıyla diyaloga ağırlık veren yeni bir yaklaşımı savunuyor. Obama’nın gündeminde İran’a askeri bir müdahale kesinlikle yer almıyor. Rusya ile ilgili olarak da Obama, Rusya’yı sürekli olarak eleştiren ve demokrasisindeki eksiklikler nedeniyle uluslararası platformlardan uzaklaştırılmasını savunan dışlayıcı bir yaklaşım yerine, Rusya ile diyaloga ağırlık veren, Rusya’yı kavrayıcı bir tarzı savunuyor.

Türkiye, hiçbir Başkan adayının gündeminde ayrı bir başlık olarak yer almıyor. Obama da bunun istisnası değil. Ancak, adayların dış politika danışmanları arasında Türkiye konusu oldukça gündemde. Bunun bir nedeni, Türkiye’nin hem coğrafi konum olarak, hem de temsil ettiği değerler itibarıyla ABD için çok önemli ülkelerden birisi olması ise, bir diğeri Bush yönetiminin adeta “çantada keklik” olarak görüp, en kötü yönettiği ikili ilişkilerden birisi olması. Her iki adayın ekibi de Türkiye ile ilişkilerin çerçevesinin, soğuk savaş sonrasının getirdiği dinamikleri de dikkate alarak yeniden ele alınmasını savunuyor.

Obama’nın başkanlığında bir Amerikan yönetiminin Türkiye’de demokrasi, insan hakları ve Kürt meselesi alanındaki gelişmeleri daha yakından izlemesi ve çok daha kararlı vurgular yapması şaşırtıcı olmamalı. Türkiye içerisindeki ve etrafındaki

gelişmeler de Obama yönetiminin Türkiye'ye yönelik yaklaşımında etkili olacak. Örneğin, AB yolunda ilerleyen ve demokrasisini geliştirme hedefinden ayrılmayan bir Türkiye Obama yönetiminden destek alırken, aksi yönde ilerleyen bir Türkiye, karşısında, çok daha eleştirel bakan bir ABD yönetimi bulacak.

Obama, seçim kampanyası sırasında "Ermeni soykırımı"nı tanıyacağını ifade etti. Bush da dahil olmak üzere birçok başkan adayı kampanyalarda bu tür sözler vermekte ama koltuğa oturduklarında durumun farklı cephelerini görerek Kongre'yi frenlemeye çalışmaktalar. Obama kampından edindiğimiz izlenim, Obama'nın bu konuda bir istisna olmayacağı. Ancak, Kongre'nin ciddi bir şekilde demokratların kontrolüne geçmesi bu konudaki girişimlerin artarak sürmesine yolaçacaktır. Türkiye rehavete kapılmamalı, çok yönlü ve özellikle Ermenistan'a yönelik açılımlarını sürdürmeli ve sürekli olarak iletişim ve çözümden yana bir tavır sergilemelidir.

Obama başkanlığındaki ABD, hem dünya ile hem de Türkiye ile diyalogunu çok daha

artıracak, özellikle müttefiklerin görüşleri Washington tarafından daha dikkatle dinlenecektir. Buna karşın, Obama yönetiminin müttefiklerden beklentileri de daha yüksek olacaktır. Örneğin, ABD'nin Irak'tan çıkışına ilişkin olarak, karşımızda sadece Türkiye'nin beklentilerine ve PKK konusuna daha duyarlı bir ABD değil, bir müttefik ve Irak'ın komşusu olarak Türkiye'den somut talepleri de olan bir ABD yönetimi göreceğimizden emin olabilirsiniz.

Obama'yı ABD içerisinde ve dünyada bekleyen en büyük tehlikelerden birisi "beklentilerin yüksekliği" olacak. 8 yıllık başarısız bir Bush iktidarından sonra kötüye giden yerel ve küresel her konuda Obama'dan adeta mucize yaratması beklenecek. Obama'nın bu beklentileri yönetmedeki becerisi de başarısında önemli rol oynayacak. Başkan seçildiği takdirde Obama'ya ciddi bir avantaj sağlayacak bir nokta ise demokrat bir Kongre ile çalışacak olması. Başkanlık seçimi sonucu belli olmamakla birlikte Kongre'nin her iki kanadında da demokratların kontrolü ele geçireceği gün gibi ortada. Bu durum, Obama'ya özellikle iç politikada büyük bir manevra alanı sağlayacak.